

СТАН ТА РОЗВИТОК БІРЖОВОГО ТОВАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.

Боровик Т.В.

кандидат економічних наук, доцент

Рівень розвитку біржової торгівлі є важливим індикатором конкурентоспроможності економіки країни. Саме біржі, у силу притаманної їм регулярності здійснення операцій, є постійними місцями проведення торгів, що ґрунтуються на принципах рівноправності учасників і публічності. За умови стабілізації економіки та накопичення досвіду біржі можуть і мають стати повноцінними індикаторами ринкових цін, оскільки саме біржі займають провідну позицію на товари та сировину на основі співвідношень фактичних попиту і пропозиції. Завдяки біржам починають відбуватися процеси самоликвідації тіньового ринку через прозорість товарних потоків [2].

Розвиток біржової торгівлі в Україні підпорядкований впливу факторів макроекономічного характеру, що мають переважно негативний вплив та зумовлюють існування низки проблем у функціонуванні бірж: недосконалість нормативно-правової бази; відсутність конкурентного біржового середовища; недостатньо високий стан розвитку біржової інфраструктури тощо. Сучасний стан біржової торгівлі в Україні свідчить про необхідність її структурної перебудови, суттєвої технічної модернізації, застосування сучасних біржових технологій [3].

Станом на 1.01.2017 в Україні зареєстровано 555 бірж, із них 391 – товарно-сировинна, 104 – універсальних, 24 – агропромислових та 36 – інших. У структурному розрізі станом на 1.01.2017 найбільша кількість припадає на товарні та товарно-сировинні біржі, які займають 70% щодо загальної кількості; універсальні біржі займають 19%, агропромислові – 4%, інші – 6%. За даними Державної служби статистики України, у 2017 р. на біржах працювало 472 особи. Статутний капітал бірж становив 181,8 млн. грн. [4].

Сьогодні більшість бірж відчувають кризу і знаходяться у стані припинення своєї діяльності. Дані Держкомстату України свідчать про те, що кількість діючих та зареєстрованих бірж значно відрізняється.

Біржова торгівля продукцією і товарами впродовж 2017 р. представлена переважно спотовим ринком (укладання угод на реальний товар із негайною поставкою). На умовах споту було укладено 65% усіх біржових угод. У структурі спотових угод переважну більшість становили угоди з продажу культур зернових, бобових та насіння олійних культур (37,3%), тварин живих та продукції тваринництва (12%), лісоматеріалів (8,1%) та палива (6,2%) [4].

Практично всі вітчизняні товарні біржі нині не мають сучасної матеріально-технічної бази, можливості забезпечення електронної біржової торгівлі, клірингу, тому вони і надалі залишаються інвестиційно непривабливими. З поміж понад 500 товарних бірж лише близько 5 здійснюють регулярні біржові торги.

Аналіз існуючої інформації Державного комітету статистики України і даних щорічних звітів Національна асоціація бірж України (НАБУ) дозволяє

визначити та сформулювати основні тенденції розвитку вітчизняного товарного біржового ринку [1]:

- вітчизняний товарний біржовий ринок функціонує практично без законодавчого правового поля. Головним і єдиним нормативним актом, який регулює його діяльність, є Закон України «Про товарну біржу», який був прийнятий ще в 1991 р. і до цього часу жодного разу не переглядався;

- в Україні відсутня єдина класифікація товарів, внаслідок чого в структурі біржового обороту присутні так звані небіржові товари: нерухомість, транспортні засоби та ін.;

- характерною ознакою українського біржового ринку є величезна кількість бірж, майже половина з яких фактично не працює;

- на сучасному етапі біржова діяльність в Україні характеризується низькою ефективністю. Кількість проведених торгів і укладених угод впродовж останніх 7 років суттєво зменшилась;

- незначний обсяг операцій на товарному ринку обумовлює його низьку ліквідність, що, у свою чергу, стримує його розвиток.

- для товарних бірж України характерна волатильність цін – суттєві коливання цін протягом торгової сесії, що підвищує ризиковість операцій;

- біржова торгівля в Україні представлена переважно спотовим ринком, тобто укладанням угод на реальний товар з негайною поставкою;

- при всій різноманітності фінансових інструментів, у тому числі і похідних, в Україні з них використовуються лише форвардні угоди і в незначних обсягах.

Отже, відповідно до світового досвіду та національних особливостей України подальший розвиток біржового ринку повинен відбуватися у напрямку створення єдиної біржової мережі в Україні, для чого потрібно: оптимізувати кількість бірж; забезпечити дієве регулювання біржової діяльності; покращити систему моніторингу кон'юнктури біржового ринку; розробити і запровадити систему заходів, що були б спрямовані на стимулювання виробників до реалізації сільськогосподарської продукції через прозорий біржовий ринок.

Список використаних джерел:

1. Завадських Г.М., Тебенко В.М. Сучасний стан та перспективи розвитку біржового товарного ринку України. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) №1(36), 2018. С. 146-154.

2. Мокляк М.В. Організація біржової торгівлі агропродовольчими ресурсами і вдосконалення механізмів її функціонування / М.В. Мокляк // Економіка і регіон. – 2009. – № 2(21). – С. 139–142.

3. Солодкий М.О. Біржовий ринок : навч. посіб. Київ: Аграрна освіта, 2010. 565 с.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/spr.htm (дата звернення 04.04.2020р.).